

Makrobonitetni instrument:

PROTICKLIČNI KAPITALSKI BLAŽILNIK – 2. četrtnje 2020

Banka Slovenije je na podlagi sklepa Sveta Banke Slovenije, sprejetega na 546. seji, dne 8. 12. 2015, uvedla makrobonitetni ukrep proticklični kapitalski blažilnik (v nadaljevanju: blažilnik). Ukrep je v veljavi od 1. 1. 2016 dalje.

Namen blažilnika je zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami takrat, kadar so le-te povezane s povečanjem tveganj v sistemu zaradi čezmerne rasti kreditiranja. Tako neposredno povečuje odpornost bančnega sistema ter preprečuje čezmerno rast kreditiranja.

Banka Slovenije v skladu z 210. členom ZBan-2 četrtno izračunava vodilo za blažilnik,¹ ki smiselno odraža kreditni cikel in tveganja zaradi čezmerne kreditne rasti v Republiki Sloveniji ter upošteva posebnosti gospodarstva v Republiki Sloveniji. Pri opredelitvi višine blažilnika Banka Slovenije smiselno upošteva metodologijo BCBS (2010)² in ESRB (2014).³ Blažilnik se aktivira kadar je čezmerna rast kreditiranja povezana s povečanjem tveganj v sistemu.

Banka Slovenije določi blažilnik za Republiko Slovenijo v razponu med 0 odstotkov in 2,5 odstotkov zneska skupne izpostavljenosti tveganjem (izjemoma tudi višje), pri čemer se stopnja blažilnika določa v korakih po 0,5 odstotne točke. Kadar je opredeljena stopnja blažilnika višja od 0 %, ali kadar se zviša že uveljavljena stopnja, se začne nova stopnja blažilnika uporabljati 12 mesecev po objavi. V izrednih okoliščinah se lahko začne nova stopnja blažilnika uporabljati tudi pred pretekom 12 mesecev od objave.

Ob obratu kreditnega cikla ali znižanju tveganj se vrednost blažilnika bodisi zniža ali v celoti sprosti (0 %). Ob sprostitvi (ali znižanju) nižja vrednost blažilnika bankam omogoči absorpcijo morebitnih izgub. Obenem se zmanjša tveganje, da bi regulatorni kapital omejeval ponudbo kreditov.

¹ V skladu s priporočilom ESRB z dne 18. junija 2015 o smernicah za določanje stopenj protickličnega kapitalskega blažilnika (ESRB/2014/1) vodilo za blažilnik ni namenjeno temu, da bi povzročilo samodejno določanje blažilnika ali zavezovalo imenovani organ.

² Basel Committee on Banking Supervision (2010). Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer.

³ ESRB (2014). Operationalizing the countercyclical capital buffer: indicator selection, threshold identification and calibration options.

V skladu s smernicami ESRB je kot vodilo za določitev vrednosti blažilnika izbranih šest kazalnikov tveganj v sistemu. Pri izbiri kazalnikov upoštevamo sledeče kriterije:

- i) kazalniki pokrivajo različne vzroke tveganj,
- ii) kazalnik ima zadovoljivo napovedno moč pri napovedi krize,
- iii) časovna vrsta kazalnika je dovolj dolga, da omogoča statično analizo⁴ primernosti indikatorja (točke iv in v),
- iv) kazalnik aktivira blažilnik v obdobjih prekomernega kreditiranja gospodarstva,
- v) kazalnik ne aktivira blažilnika (prepogosto) v obdobjih zmerne rasti kreditov,
- vi) kazalnik pokriva široko področje bančnega ali širšega sistema, oz. ni parcialen.

Ker izračuni kazalnikov temeljijo na preteklih gibanjih, je potrebno vrednost blažilnika, ki jo signalizirajo kazalniki, ekspertno presoditi in upoštevati morebitna nova spoznanja.

Ključni kazalnik za določitev vrednosti blažilnika je opredeljen kot odstopanje razmerja med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP od lastnega dolgoročnega trenda. Kazalnik signalizira potencialno prekomerno rast kreditov v razmerju do gospodarske rasti. Poleg odstopanja razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda smo izbrali dodatnih pet indikatorjev:

- i) letna stopnja rasti cen nepremičnin (mera potencialne precenjenosti nepremičnin),
- ii) letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju (mera gibanja kreditov),
- iii) razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja (mera trdnosti bilanc stanja bank),
- iv) donos na kapital (mera trdnosti bilanc stanja bank) in
- v) razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom (mera zadolženosti zasebnega sektorja).

Tabela 1 vsebuje vrednosti kazalnikov tveganj v prvem četrtletju 2020 in pripadajoča zgodovinska povprečja. Vrednosti kazalnikov utemeljujejo stopnjo blažilnika 0 % zneska skupne izpostavljenosti tveganjem. Kot je razvidno iz tabele je odstopanje razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda negativno (-29,4 %), pri čemer razmerje med krediti in BDP znaša 63,3 %. Kreditna vrzel odraža nizko raven kreditiranja zasebnega nebančnega sektorja v primerjavi s preteklimi vrednostmi. Nizka raven kreditiranja pomeni, da sistemska tveganja ne izvirajo iz naslova prekomerne kreditne rasti. Letna stopnja rasti cen rabljenih stanovanj je v prvem četrtletju 2020 znašala 5,8 %, kar je nekoliko več od povprečja za obdobje 2001Q1-2020Q1. Letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju je znašala 3,5 %, kar je precej pod povprečjem za obdobje 2000Q1-2020Q1. Razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja (0,7) je pod preteklimi vrednostmi. Pove nam, da so krediti pretežno financirani z depoziti komitentov, ki so bolj stabilen vir sredstev bank. Vrednost količnika donos na kapital je v prvem četrtletju 2020 znašala 10,5 %. Razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom, ki predstavlja mero zadolženosti zasebnega sektorja in odraža sposobnost financiranja dolgov poslovnega sektorja, ostaja nizko.

⁴ S statično analizo ocenimo kakšna bi bila dinamika blažilnika v času kopičenja neravnovesij v bančnem in širšem sistemu na zgodovinskih podatkih (cca. 2004-2008). Tovrstna analiza zanemari dejstvo, da bi se obnašanje bank najverjetneje spremenilo, če bi bil v tem času blažilnik aktiven.

Tabela 1: Vrednosti kazalnikov za določitev blažilnika.

Kazalnik\Vrednost	Povprečna vrednost (2000Q1-2020Q1)*	Vrednost kazalnikov, upoštevana pri odločitvi o blažilniku**
vrzel med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP	-8,5 %	-29,4 %
letna stopnja rasti cen nepremičnin (na voljo od 2001)	5,2 %	5,8 %
letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju	9,0 %	3,5 %
razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja	1,2	0,7
donos na kapital	0,8 %	10,5 %
razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom	4,4	2,2

Vir: SURS in lastni preračuni.

Opombe: * Vrednost služi zgolj za orientacijo. Povprečna vrednost kazalnika letna stopnja rasti cen nepremičnin je zaradi razpoložljivosti podatkov izračunana za obdobje 2001Q1-2020Q1.

** Uporabljena je zadnja razpoložljiva vrednost kazalnikov, 2020Q1.

Banka Slovenije v skladu z odločitvijo Sveta Banke Slovenije, sprejeto na 645. seji, dne 16. 6. 2020 dodatno spremlja tudi sestavljeni indikator, ki združuje posamezne kazalnike tveganja, ki so izkazali dobro napovedno moč pri napovedi krize na podlagi podatkov držav evro območja ter Danske, Švedske in Velike Britanije.

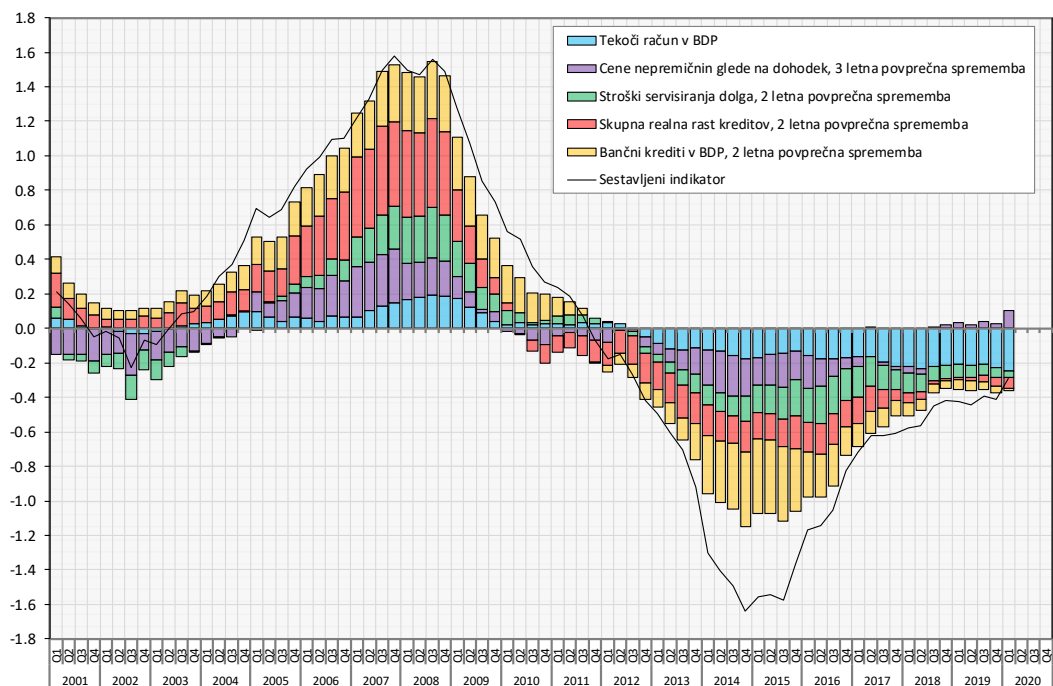
Kazalniki tveganja, ki so združeni v sestavljeni indikator:

- i) bančni krediti domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju glede na BDP (mera gibanja kreditov),
- ii) skupna realna rast kreditov (mera gibanja kreditov),
- iii) razmerje med cenami stanovanjskih nepremičnin ter dohodkom (mera potencialne precenjenosti nepremičnin),
- iv) razmerje med servisiranjem dolga in dohodkom (mera zadolženosti privatnega zasebnega sektorja),
- v) razmerje med saldonom tekočega računa in BDP (mera zunanjih neravnovesij).

Za vsakega izmed kazalnikov smo preizkusili različne transformacije (četrtletne, enoletne, dvoletne, triletno transformacije itd.) z namenom identificirati tiste z najboljšo napovedno močjo. Dvoletne ali triletno spremembe kazalnikov imajo najboljšo napovedno moč krize. Ob njihovi uporabi se začnejo posamezni kazalniki povečevati ali upadati približno pet let pred začetkom sistemske finančne krize in običajno dosežejo vrh oziroma dno eno do dve leti pred nastankom krize, kar so zaželeni lastnosti kazalnikov zgodnjega opozarjanja.

Posamezni kazalniki tveganja so združeni v sestavljeni indikator na način, da optimizirajo napovedno moč zgodnjega opozarjanja na krizo pet do dvanajst kvartalov pred pojavom krize. Graf 1 prikazuje vrednost sestavljenega indikatorja v prvem četrtletju 2020 ter prispevek posameznih kazalnikov k sestavljenemu indikatorju. V prvem četrtletju 2020 je vrednost sestavljenega indikatorja znašala -0,293.

Graf 1: Sestavljeni indikator za Slovenijo

Vir: Banka Slovenije.

Popolna sprostitvev blažilnika (iz stopnje 2,5 % na stopnjo 0,0 %) je predvidena ob obratu kreditnega cikla oziroma ob pojavu močnih neravnovesij, ki bi lahko ogrozila delovanje bančnega sistema. Za sprostitve se uporabi kazalnike, ki hitro reagirajo na finančni stres. Sprostitve blažilnika je podvržena višji stopnji negotovosti in zahteva zelo visoko stopnjo diskrecijske presoje.

Na podlagi vrednosti kazalnikov neravnovesij v bančnem sistemu za prvo četrtletje 2020 in ekspertne presoje ocenjujemo, da se v bančnem sistemu ne pojavljajo tveganja, ki izhajajo iz prekomernega kreditiranja, zato se določi stopnja blažilnika 0 % zneska skupne izpostavljenosti tveganjem.

Zahteva po vzdrževanju banki lastnega proticikličnega kapitalskega blažilnika

V skladu z 209. členom ZBan-2 mora banka vzdrževati lastni proticiklični kapitalski blažilnik, enak znesku njene skupne izpostavljenosti tveganjem, pomnoženemu s tehtanim povprečjem stopenj proticikličnega blažilnika, izračunanih v skladu s Sklepom o izračunu stopnje posamezni banki lastnega proticikličnega kapitalskega blažilnika za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 55/15, 42/16 in 9/17) na posamični in konsolidirani podlagi, kot velja v skladu z II. naslovom 1. dela Uredbe (EU) št. 575/2013.

Za izpostavljenosti v Republiki Sloveniji se uporabi stopnja blažilnika 0 %. Za izpostavljenosti do drugih držav EGP se uporabijo stopnje blažilnika kot so navedene [spletni strani ESRB](#). Za kreditne izpostavljenosti v državah, ki niso navedene na spletni strani ESRB, se uporabi stopnja blažilnika, navedena na [spletni strani BIS](#), za preostale države pa stopnja blažilnika 0 %.